

СОМНАМБУЛА МІЛЕНІУМУ

ЕПІЗОД 1

348 рік після Міленіуму

2:32 (UTC+2) 21 лютого

Пілотована космічна станція Нового Світу «HEVEN 3-0»

21,5 мільйона кілометрів від Землі

День польоту: №?#@001

Ніч у космосі мало чим відрізнялася від ранку. Незгасна яскрава цятка сонця нагадувала ліхтар. «Вона мов той маяк, що вказував шлях додому стомленим тривалою подорожжю мореплавцям», – подумав Муріель. Стара іржава бляшанка ледь трималася – здавалося, от-от розсиплеться космічним сміттям. Але всі системи поки що якимось дивом функціонували. Оператори знали свою справу. Навіть без їхнього втручання працездатність систем станції *HEVEN 0-3* зберігатиметься ще не один десяток років. Цього більш

ніж достатньо для виконання місії. А що далі – Муріеля не обходило.

Ця подорож навіть як на нього тривала надто довго. Минуло багато часу звідтоді, як помер його друг Аарон. Останній із живих операторів протримався довше за своїх колег. Старий пройдисвіт дожив аж до вісімдесяти семи років. Якби Касандра не померла раніше, залишивши свого чоловіка наодинці з безмежним Усесвітом, Аарон, напевне, протримався б і довше. Але його не стало. Їх усіх не стало. Чотири покоління народжених на станції операторів обірвалися по смерті цього буркотливого дідугана. Аарон до останнього тримався бадьоро, залишався таким само гострим на язик, сварливим дідуганом. Та навіть Муріель спромігся розгледіти щось нове в його погляді: жага життя поступово згасала. Обличчя робилося щодалі сумнішим і ніби очужілим. Неначе думки його блукали десь іншими світами.

Можливо, старому було б не так сумно, якби він мав змогу спілкуватися з кимось із землян. Але на станції давно вже втратили зв'язок із ними, напевне, через якийсь дефект у конструкції комунікаційних систем. Теорій було багато: електромагнітна аномалія, космічний пил, намагнічені часточки якого й пошкодили чутливе обладнання. Кілька поколінь найкращих фахівців станції намагалися усунути цю проблему, але без жодного успіху, тож урешті-решт полишили

марні спроби. Жодні космічні палігрими досі не подорожували так далеко від домівки. Вони були готові до подібних незручностей і могли дати собі раду навіть без допомоги із Землі. Хай там як, але екіпаж станції й далі сумлінно надсилав на Землю звіти, сподіваючись, що ті «послання в пляшці» дійдуть до адресата.

Муріель насолоджувався подорожжю. Він любив спілкування та колективну працю. Кожен тут мав свою мету. Кожен був особливим. Він пам'ятав усіх. Пам'ятав, як вони народжувалися, зростали, одружувалися й старіли. Їх об'єднувало щось набагато більше за місію. Вони були сім'єю. Та єдине отруювало цю ідилію – смерть... Смерть була брідкою перешкодою, незрозумілою Муріелю фізіологічною неминучістю. Такою собі платою людства за здобуті знання та нескінченну гру з природою й матерією.

Останнім часом він почувався дуже дивно. Не міг збагнути, що в ньому змінилося. Можливо, з'явилося те, що називають смутком. Хтозна. Він таки забагато часу провів у товаристві операторів і, напевне, мимоволі перебрав до себе певні їхні риси.

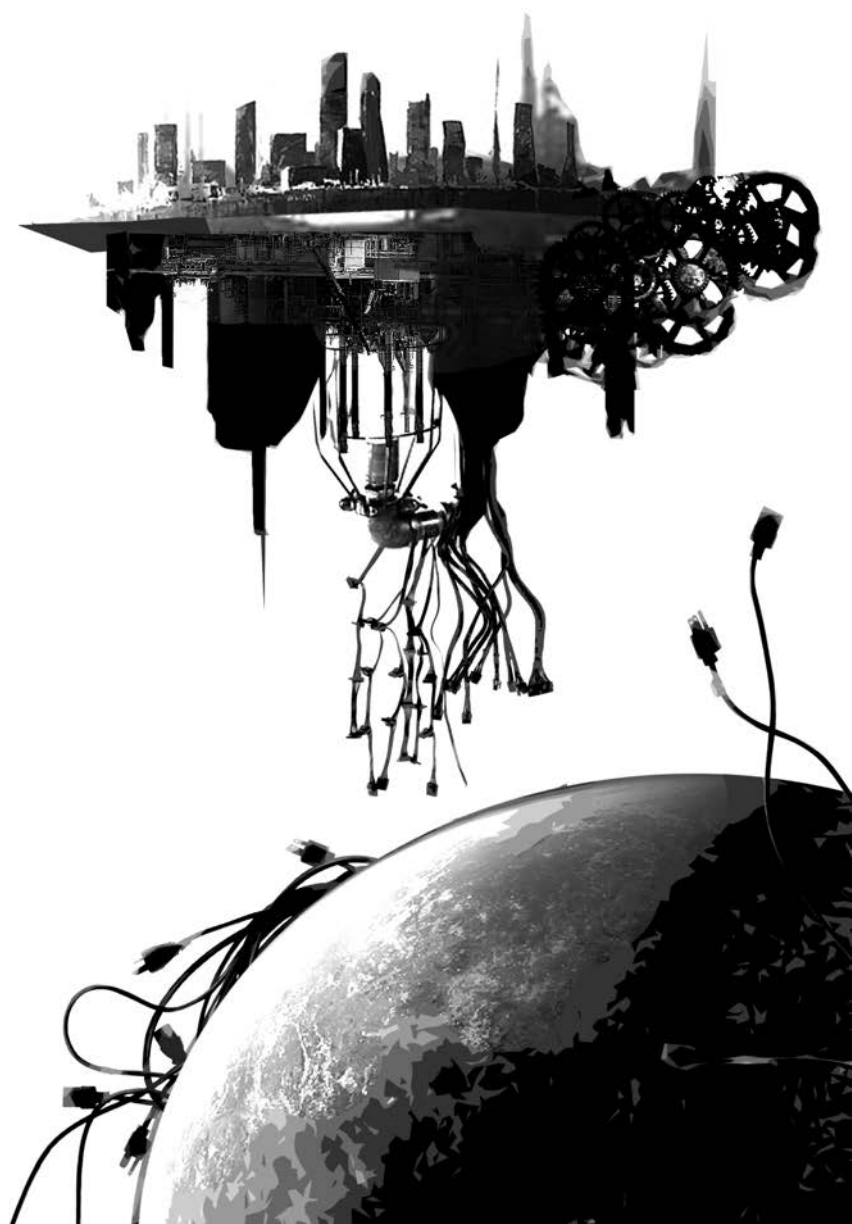
Мабуть, то був таки сум. Але дивно: усі системи станції добре налагоджені. До завершення місії залишалося зовсім трішки. Він упорався. Виконав усе, чого від нього очікували. Тоді чому він не в змозі насолодитися цим? Що саме бентежить його? Самотність? Але чому саме зараз, цієї ночі?

Коли Аарон страждав від безсоння, він полюбляв грати с Муріелем в одну гру. «Починається ніч, – буркотів старий голосом, схожим на скреготіння коліс технічного робота, – місто засинає. Прокидається... Прокидається мафія».

Вони всі поснули. Його місто заснуло навіки. Цей корабель-привид, що дрейфує в космічній порожнечі, і сам спорожнів. І хоча технічні дроїди далі виконували свою щоденну роботу, управляючись із примітивними маніпуляторами, то було зовсім інше. Життя залишило місто. Пілотована космічна станція втратила усіх своїх пілотів.

«Цього не мало статися».

Муріель мав передбачити наближення кінця. Це його провина. Якби він пильнував уважніше, то зумів би зупинити поширення вірусу ще на самому початку. Мутована форма цитомегаловірусу вразила кожну особу чоловічої статі. На першому етапі їм вдавалося звести до мінімуму наслідки хвороби. Але при народженні наступного покоління всі немовлята несли маркер цієї зарази вже у своїх генах і не піддавалися лікуванню. Якась мізерна жалюгідна істота, непрохано оселившись у людському організмі, поставила хрест на їхній місії. Населення станції стало безплідним, неспроможним продовжити свій рід. Навіть за найбільш оптимістичними підрахунками виходило, що жодна людина з колективу станції не може і мріяти повернутися на свою рідну Землю,

на батьківщину пращурів, які відіслали колись їхніх прапрадідів у цю авантюрну подорож до зірок. Діти, народжені останніми, завершили славетну династію операторів. Покоління без майбутнього. Усі це розуміли. Померлі від старості Касандра й Аарон були останніми з них.

Сонце що не день ледь помітно наближалось. Корабель скоро припливе до рідної гавані. Вони так довго чекали на цю мить. Але доля вирішила інакше. Корабель, створений, аби зберігати життя, перетворився на велетенський склеп. Цвинтар без домовин, сповнений нездійснених мрій та сумних спогадів.

Скільки минуло часу? Бортовий журнал показував №?#@001 день польоту. Незначний збій у системі вплинув на відображення підрахунків. Але Муріель чудово орієнтувався в часі. Знав його з точністю до секунди. То навіть як на нього була бісова купа часу.

О, якби він лише міг застогнати з відчаю... Але Муріель не мав права на розпач. Так, оператори вже ніколи не зможуть ступити на рідну землю, вдихнути чисте, не штучне, повітря, розповісти нащадкам про всі дивовижні пригоди, що спіткали їхній екіпаж за століття подорожі. Але так чи інакше людство має дізнатися про їхній подвиг. Муріель будь-що мусить донести накопичену інформацію до місця призначення. Мільйони

терабайтів чекали на цифрових накопичувачах, аби її розшифрували; цю інформацію досконало вивчено, вона стала частиною спадщини всього людства. На поточний момент це була єдина мета, якою керувався Муріель. Він неодмінно має зберегти ці файли. Це його остання місія. Тягар, який він готовий, не ремствуєючи, нести в самоті. Його невблаганна доля.

* * *

Подорож добігала кінця. Але ще до того, як вийти на навколоземну орбіту, Муріель зрозумів: щось не так. На такій відстані їхній сигнал мав би прийняти майже кожен примітивний тостер, не кажучи вже про численні земні супутники. Проте планета мовчала. Він надсилав сигнал на кожній можливій частоті, усіма відомими мовами. Нічого. Немовби вся техніка на Землі одночасно заснула. Але цього не могло бути. Може, він починає божеволіти? У Муріеля залишалася єдина примарна надія: Пілотована станція *HEVEN 0-3* могла остаточно вийти з ладу, тож проблема – у її системах, і вона не пов'язана із Землею.

Муріель послав поперед себе кілька швидких зондів. Те, що вони йому принесли, не було гілкою оливи. Їхній ковчег, який так довго прямував до обіцяної гори Арарат, знайшов лише холодну порожнечу. Жодної веселки зі Старого Заповіту. Довга подорож виявилася приреченою на нескінченність.

*Come and have a go,
if you think you are hard enough!
Robbie Williams. Millennium¹*

Степан стояв навколішки, підтримуючи голову Андрія. Приятель жадібно ковтав повітря, що-сили борючись за життя. Але смерть була неминучою, обоє це знали. Волосся в Андрія стало слизьким від поту. Тіло коромислом вигиналося в конвульсіях, у напівтемній кімнаті воно вже не було схожим на щось живе.

– Ти того... тримайся... Чуєш? – безпорадно втішав Степан свого останнього з живих друзів. – Я щось неодмінно придумаю. Я знайду протиотруту. Ти лишень зачекай...

– Запізно, – Андрій міцно вчепився в лікоть товариша, цівка слини стікала його підборіддям. – Мені вже не допоможеш. Вибирайся з цієї кля-

¹ «Йди, та спробуй, якщо гадаєш, що ти достатньо міцний!»

Роббі Вільямс. Тисячоліття

тої кімнати. Навіть не думай більше грати за його правилами. Бачиш, до чого все це призвело? Ти кмітливий хлопець. Ти мусиш будь-що вибратися звідси... Ти маєш розповісти... Нехай усі знають...

Останній його друг пішов із цього світу, залишив Степана в самотності. Юнак опустив на підлогу його тіло і з ненавистю оглянув моторошну кімнату. Троє його товаришів, простягнених на вогкій долівці, не виказували жодних ознак життя. Насправді трупів було значно більше. Вони дізналися про це, коли розкопали земляну підлогу в пошуках чергової хибної підказки, що мала заманити в нову пастку. Напівзотлілі поховані тіла свідчили шукачам, що не лише вони стали заручниками цього місця і що сподівання на порятунок марні.

Хитрий кровожерливий садист заманив їх у свою пастку: кімнату, створену інтелектуальною потугою божевільного. Кожна безневинна з першого погляду річ тут несла в собі смертельну загрозу. Чого лишень не робили вони, силкуючись урятуватися! Але все, до чого торкалися, калічило, нівечило, убивало. На початку це здавалося витонченою грою для розвитку логічного мислення. Та коли хлопці збагнули, що виходу з цього атракціону немає, смерть уже встигла приєднатися до їхньої вечірки.

Степан нервово погладив ріденькі вуса. Йому було всього двадцять років. Ще майже не жив. На відміну від Інокентія, він не мріяв про навчання в

Петербурзі. Його більш приваблювало тихе, провінційне життя на Полтавщині. Таємно від усіх він писав ліричні пісні, у чому соромився зізнатися навіть друзям. Але дитячу мрію стати кобзарем, найімовірніше, доведеться поховати в цьому клятому склепі. І все через одного-єдиного збоченця. Яке ж паскудство!

Степан, переповнений злістю та жалем, намагався згадати хоча б одну зі своїх сумних ліричних пісень. Але, як на зло, усі вони геть повилітали з голови. Усе, що він зміг пригадати, був уривок із комічної поеми земляка. «Енеїда», бунтівнича й небезпечна, наробила чимало галасу, що стягнув самого Петербурга. Та для Степана вона була справжнім українським дивом, ляпасом усім вельможам, котрі знущалися з його мови та культури. Саме так і потрібно боротися з несправедливістю, попри безпорадність оточення. Якщо смерть неминуча, він сміятиметься їй в обличчя.

Степан почав голосно декламувати уривок із твору Котляревського, який знав напам'ять, виголошуючи прокляття своєму мучителю:

*Поганий, мерзкий, скверний, бридкий,
Нікчемний, ланець, кателик!
Гульвіса, пакосний, престидкий,
Негідний, злодій, еретик!
За кучму сю твою велику
Як дам ляца тобі я в пику,*

*То тут тебе лизне і чорт!
І очі видеру із лоба
Тобі, диявольська худоба,
Трясешся, мов зимою хорт!*

Степан спинився лише на мить, аби перевести подих. Ударив себе в груди і ще палкіше продовжив:

*Мандруй до сатани з рогами,
Нехай тобі присниться біс!
З твоїми сучими синами,
Щоб враг побрав вас всіх, гульвіс,
Щоб ні горіли, ні боліли,
На чистому щоб поколіли,
Щоб не оставсь ні чоловік;
Щоб доброї не знали долі,
Були щоб з вами злії болі,
Щоб ви шаталися повік.*

– Щоб ти здох, виродку. Аміль! – додав хлопець від себе.

Жодної відповіді не було. Але вірші Котляревського, немов та магічна мантра, надихнули його, додали впевненості та відваги.

– Ти сволота! – закричав він до холодних стін. Хоча ніхто не відповідав, Степан знав, що за ним пильно стежать крізь якусь щілину – з божевільною насолодою, як стежать за беспорядною здобиччю

хизаки. – Гадаєш, ти переміг?! Гадаєш, тобі це просто так і минеться?!

Степан підійшов до маленького столика, на якому стояла олійна лампа, і взяв її до рук. Обвів кімнату поглядом понівеченої, але не зломленої людини.

– Я знаю, що приречений. Тому якщо й помру, то хоча б виведу тебе на чисту воду. Горіти тобі в пеклі!

Він щосили пожбурих лампу в книжкову шафу. Скло розлетілося дрібними скалками. Легкозаймиста рідина миттю охопила книги, далі перекинулася на дерево. Чорний дим заповнив кімнату. Степан прикривав обличчя полою сорочки, але отруєне повітря все одно проникало в легені. Він почав задихатися. Та впереміш із кашлем чувся його сміх. В очах палахкотів справжній вогонь.

– Коли вся твоя клята халуца згорить, спробуй потім пояснити, звідки тут узялося стільки трупів! – Степан не відвертав погляду від єдиних дверей, якими ввійшли сюди вони, довірливі невігласи. Багато разів намагалися їх виламати, але марно. Міцний дуб та залізний засув не піддалися, не зрушили й на мізинець. – Я не міг не помітити, що майже все тут із дерева. Вогонь сам не згасне. Цього разу тобі не вдасться приховати свій злочин! Ти програв, чуєш?!

Ніхто йому не відповів. Але крізь тріскотіння вогню Степанові почулося, ніби хтось по той бік

дверей відмикає залізний засув. Двері повільно, зі скреготінням, почали відчинятися.

* * *

Полтавський ремісницький ярмарок майже нічим не відрізнявся від торішнього. Ті самі нескінченні ряди кравців, гончарів та ковалів. Таким добром можна зацікавити лише людей поважного віку та багатодітних домогосподарок. Молодь споглядала всю цю купу непотребу з неприхованою нудьгою. Єдине, що додавало пожвавлення, – це вуличні музики, акробати й поспіхом споруджений парк атракціонів, доволі підозрілих із погляду безпеки.

Четверо приятелів не бачилися майже півтора року. Приводом для зустрічі колишніх однокласників став неочікуваний приїзд Інокентія з Петербурга, де той навчався в університеті. Важко було сказати, чого саме його там увесь цей час навчали поважні пани, але нині, повернувшись на батьківщину, хлопець нагадував молодого півника. Друзі намагалися сприймати старого товариша з усією серйозністю. Але останньою краплею, що переповнила чашу їхнього терпіння, стало прохання називати його новомодним столичним прізвиськом Кеша. Годі й казати, що з того моменту він став головною жертвою дружніх жартів.

Інші приятелі Степана були не настільки зарозумілими. Григорій, котрого вони по-дружньому

називали Жидом, скромно працював у ювелірній крамниці свого батька. Але ця скромність не заважала йому носити окуляри в золотій оправі та дорогий костюм, якому позаздрив би й сам Кеша. Степан успішно навчався в педагогічному інституті. Що ж до Андрія, то його з ганьбою виключили звідти за постійні бійки, пияцтво та любов до дуелей із застосуванням гострих предметів.

На ярмарку Андрій постійно намагався все помацати без дозволу чи поцупити, що погано лежить, і отримував стусани чи прокльони вслід. Підскочивши до бабці, яка торгувала фруктами, він поцікавився:

– Чи дозволить мені вельмишановна пані скуштувати он ту однісіньку соковиту сливку, яка, немов той заборонений Господом плід Едемського саду, так і вабить мене своїми пахощами. Якщо негайно не скуштую, то обов'язково помру просто у вас на руках.

Приголомшена таким неочікуваним монологом, старенька розгублено знизала плечима:

– Ну хіба що одну...

Андрій схилився у ввічливому поклоні та потягнувся до сливи. Останньої миті руки його нахабно заглибились у кошик, і він почав натоптувати рота сливами. Там виявилось замало місця, тож він з'явся запахати сливи до кишень.

– Гвалт! Рятуйте! Грабують! – зарепетувала бабця.

Андрій не розгубився: перехилившись через прилавок, притягнув стару до себе та втопив її крик у палкому поцілунку. Не дав бідолашній отямитися, махнув рукою на прощання й помчав геть, змушуючи приятелів бігти слідом. Стара ще якийсь час не могла не те що кричати, а навіть і дихати. Обличчя в неї було замурзане сливами, та очі сяяли, мов у вісімнадцятирічній.

Зрештою Андрій зупинився біля одного з ковалів, який продавав свій крам із розстеленої на землі ковдри. Приятелі, які вже встигли наздогнати його, переводили подих та докоряли другові за легковажність. Але хлопець не слухав. Затамувавши подих, розглядав блискучі леза гострих мов бритви ножів.

– Ви лишень гляньте, яка краса! Блищить, як вода у Ворсклі на світанку. Нібито й спокійна, та ой яка небезпечна... – він схопив один із уподобаних ножів і продемонстрував друзям. – Шкода, що в мене зараз грошей нема.

– У тебе вже є купа таких самих, – спробував заспокоїти приятеля Григорій.

– Сьогодні я так закрутився, що забув узяти із собою ножа. А ходити без зброї – погана прикмета. Тим паче хоч хтось мусить захищати вас на ярмарку від грабіжників. Та ви тільки подивіться, яке лезо, як виблискує на сонці! Це ж справжній витвір мистецтва, – Андрій благально глянув на Кешу. – Для тебе, столичного хлопця, це ж просто копійки.

Ну як, позичиш старому другові? Як зустрінемося наступного разу, я тобі точно все віддам.

– Знаю я твайо «віддам»... – відмахнувся той.
– Ти мне ещо со школи должен. Да і не думаю, што в бліжайшее время планірую вернуться в енто за-холустье. Столічніе дела, самі панімаете.

– Коли так, то йдїть на ваші дитячі гойдалки без мене, – образився Андрій.

Григорій тяжко зітхнув і мовчки потягнувся по гаманець. Новий ніж опинився в руках щасливого Андрія. А насуплений коваль дивився на папірці у своїй долоні, силкуючись збагнути: як сталося, що цей молодий єврей зміг виторгувати в нього ніж за півціни?

Хлопці прямували до парку атракціонів. Аж раптом на шляху їм трапився заклад із немудрящою назвою «Трактирь». Сам господар стояв на порозі, закликаючи клієнтів. Побачив хлопців і радісно загукав:

– Агов, парубки, бачу, що вам тут трохи нудно. Моя фірмова наливочка миттю нудьгу зніме!

– Вибачайте, шановний, але ми йдемо на атракціони, – за всіх відповів Степан. – Грошей маємо не так багато, та й дехто з нас іноді зловживає алкоголем, – він із усмішкою кивнув на Андрія. – Навряд вам сподобається, якщо він вам увесь посуд потрощить.

– Іншим разом, дядьку Петре, іншим разом, – погодився Андрій, підморгуючи шинкареві, – на нас чекають пригоди!

Шинкар не відповів. На мить про щось замислився. Потім обережно оглядівся навколо і, зрештою наважившись, дав знак юнакам, аби йшли за ним. Привів їх до заднього подвір'я «Трактиру», відчинив непримітні двері й вузькими східцями почав спускатися в льох. Приятелі знизали плечима та без зайвих запитань спустилися слідом. Шинкар засвітив лампу й указав їм на ще одні двері.

– Що це? – насторожено запитав Григорій.

Чоловік указав юнакам на блідий напис над дверима «Квестъ Комната».

– І що ж воно таке? – перепитав цього разу Степан. – Що означає це «Квестъ»?

– І хто тут із вас в університеті вчиться? – глузливо посміхнувся шинкар. – «Квест» у перекладі з англійської «випробування», а значить – пригоди, загадки. Чи не цього ви шукали? За цими дверима зустрінете такі таємниці, що мало не здасться.

Шинкар указав на пісковий годинник у стінній ніші.

– Щоби розгадати всі загадки кімнати і знайти ключ, вам дається сорок п'ять хвилин.

– Вперше про таке слишу! – надув губи Кеша; навіть він ще не спізнав подібних розваг. – І скільки же єнто удовольствие стоїт?

– О, зовсім не дорого, – усміхнувся господар «Трактиру». Помітивши, що приятелі вагаються, поквапився додати: – Якщо зможете вибратися звідти менш ніж за півгодини, то взагалі безкоштовно.

Ну то як? Чи ви сумніваєтеся, що зможете розгадати всі загадки такого невченого старого, як я?

Це зняло всі сумніви. Осоромити зухвалого шинкаря тепер було справою честі. Двері зачинилися в них за спинами, і приятелі взялися шукати підказок, мап та ключа. Спочатку шукали весело, із жартами. Перші підказки вдалося знайти й розгадати без зайвих зусиль. Але що далі, то більш безглуздими були завдання. Юнаки почали підозрювати, що гра цілком позбавлена сенсу, жодна розгадка ні до чого не веде, а завдання – чимдалі небезпечніші. Запізно збагнули вони, що по цей бік дверей нема навіть щілини для ключа, тож і пошуки його є марною справою.

* * *

Шинкар стояв на порозі. Полум'я потроху поглинало кімнату, і гасити вогонь слід було негайно. Чоловік переступив Андрієве тіло й прицілився з револьвера в Степанові груди.

– Навіщо все це? – хлопець намагався відвернути його.

– Навіщо? – здивовано перепитав кат. Наступної миті в його очах спалахнули божевільні вогники, рот перекривила потворна посмішка, і Степан здогадався, якою буде відповідь, ще до того як убивця вимовив ці слова: – Бо це весело!

Шинкар вистрілив, цілячись юнакові в серце. Але той вирішив до останнього боротися за життя

й метнувся вбік. Куля таки наздогнала Степана, пробила плече. Густа, аж чорна кров миттю залила білу сорочку. Божевільний знову прицілився. Але раптом здивовано завмер. Гострий біль скував його тіло. Пальці стали неслухняними, і чоловік упустив револьвер, ніби він став чомусь дуже важким. Повільно повернувшись, шинкар зустрівся поглядом із Андрієм, обличчя якого було незвично суворим. Брови й волосся в нього трохи обгоріли, проте юнак здавався цілком здоровим. Він стискав закривавленого ножа.

– Але ж ти...

Раптом шинкар упав на коліна з таким виглядом, ніби його здолала страшенна втома.

– ...мертвий? Так ти, напевне, думав? – усміхнувся Андрій. – То як, надурили ми таки старого йолопа? Чи ти вважав себе найрозумнішим?

Степан важко звівся на ноги, тримаючись за поранене плече.

– Коли наші товариші померли, ми з Андрієм допетрали: якщо гратимемо за твоїми правилами, живими звідси не вийдемо. Тоді й домовилися, що спробуємо тебе обдурити. Це був наш єдиний шанс.

– Ти втрапив у власну пастку. Думав, що я випив отруту? Звідки ж тобі було знати, що я навчався театрального мистецтва й мені нерідко доводилося грати мерців на сцені, – Андрій підхопив пораненого Степана, і вони, кульгаючи, попрямували до дверей.

Шинкар корчився на підлозі, не в змозі вимовити бодай слово. Із його пробитих легень виривався лише хрипкий клекіт. Перед самими дверима Андрій озирнувся. На мить йому здалося, що поряд із шинкарем стоїть якась примара, мовби сама смерть у рожевому савані прийшла по брудну душу божевільного вбивці. Але то була всього-на-всього оптична ілюзія. Постать, зіткана з полум'я та диму.

– А ще я вивчав анатомію. Не бійся, ти не помреш від рани швидко, встигнеш відчути, як лопається шкіра на твоєму охопленому вогнем обличчі. Ставлю свого ножа на те, що до того, як здохнути, верещатимеш від болю. Сподіваюся, згадаєш кожного з тих, кого тобі вдалося замордувати в цій катівні.

Перш ніж піднятися сходами, юнаки замкнули двері на масивний засув. Це було вже зайве. Дим поступово проникав у льох, тож юнаки поквапилися залишити кляте місце, яке ледь не стало їхньою могилою. Ще до того, як вони зійшли нагору, із-за дверей почувся несамопитий крик болю й розпачу.